

a podrobně informovat čtenáře o jeho ob-  
sahu by znamenalo napsat novou knihu.  
Především však musím přiznat, že nejsem  
kvalifikovaná k tvorbě takové recenze,  
kterou, i s kritickým rozbohem, musí na-  
psat etnograf.

Kniha Dany Podracké vyšla v pěkné  
úpravě, a to v edici s názvem Knižnica  
Slovenských pohľadov, kterou už v roce  
1922 založil Štefan Krčméry. Do roku  
1952, kdy byla její existence přerušena,  
v ní vyšlo 151 knižních titulů. Obnovená  
činnost edice je chvályhodná a kniha  
o mytologii slovenských pohádek do ní pl-  
ným právem patří.

*Helena Haškovcová*

**Karel Kaplan: STB O SOBĚ,  
VÝPOVĚĎ VYŠETŘOVATELE  
BOHUMILA DOUBKA, Úřad  
dokumentace a vyšetřování  
zločinů komunismu PČR,  
Praha 2002**

Poslední z dlouhé řady knih, které při-  
pravil zasvěcený historik komunistické  
éry v Československu, sám bývalý radi-  
kální komunist Karel Kaplan, by si měl  
přečíst každý, kdo snad ještě plně nepo-  
chopil zřůdnou podstatu systému, který  
se dostal k moci v Rusku na podzim roku  
1917 a u nás v únoru 1948. Tato kniha,  
založená na svědectví velitele skupiny vy-  
šetřovatelů Slánského procesu Bohumila  
Doubka, je ještě otrěsnější než slavné li-  
terární pokusy vystihnout základní anti-  
humanismus tohoto spiknutí, jako jsou  
knihy Arthura Koestlera *Tma o polednách*  
nebo George Orwella *1984*. Jak doložíme,  
jde totiž o zásadní spiknutí nejen proti lid-

skosti, ale dokonce o pokus zničit skuteč-  
nost, fakta, existenci a místo nich vytvořit  
novou, falešnou realitu, založenou na pro-  
myšlené lži, úkladných vraždách a „vědec-  
kém“ mučení.

Knihu vydal Úřad dokumentace a vy-  
šetřování zločinů komunismu v nákladu  
dvou tisíc výtisků, ale není ji možno za-  
koupit v žádném knihkupectví, protože je  
neprodejná. Lze ji však sehnat v knihov-  
nách, kam ji Úřad doručil.

Ve svém čtyřicetistránkovém úvo-  
du Kaplan upozorňuje na to, že mezi lety  
1948 a 1954 bylo politicky motivovanou  
perzekucí odsouzeno téměř sto tisíc lidí.  
Nadto desetitisíce obětí bylo „příkázáno“  
do koncentračních táborů. V důsledku  
dalších, s tím spojených pronásledování,  
tak bylo postiženo „nejméně mezi 1,5–2  
miliony občanů“ (23). Na výrobě hlav-  
ních politických mostřprocesů se podílelo  
více než osmdesát vyšetřovatelů-mučitelů  
(391-94) pod vedením a dohledem třinácti  
sovětských poradců (415).

Vlastnoručně psaná výpověď Bohu-  
mila Doubka, velitele skupiny vyšetřova-  
telů letech 1949-53, zabírá 180 tištěných  
stran a stejný počet je věnován dokumen-  
tům, spojeným s vyšetřováním v letech  
1956-57, mezi nimiž desítky stran opět se-  
psal sám podplukovník Doubek.

Podle jeho svědectví sověští poradci  
přesvědčili vyšetřovatele, že „každý, kdo je  
zatčen, je nepřítel“ (51). Bylo třeba „usvěd-  
čit vyšetřovaného za každou cenu“ (53).  
Surreálnost celého procesu vystihuje Dou-  
bko pozdní doznání: „Dnes vidím, že se  
tehdy nehledal pachatel nějakého činu, ale  
hledala se osoba, pro kterou měl být pozdě-  
ji nalezen i čin, který by jí byl přiřčen“ (52).

Proto byl nejprve příšerně mučen  
vedoucí tajemník krajského výboru KSČ

v Brně Otto Šling, aby se přiznal k tomu, že organizoval spiknutí proti generálnímu tajemníkovi strany Rudolfu Slánskému (86), ale později došlo „k přeorientování vyšetřování na spiknutí vedené Slánským“ (113). Zničený Šling doznal oboje protichůdné nesmysly. Ještě nedlouho před zahájením procesu byl problém s tím, do které údajné spiklenecké skupiny má kdo být zařazen: „Slánský sám do poslední chvíle nevěděl, kdo s ním z jeho společníků bude souzen v jedné skupině“ (126).

Do Československa byl importován sovětský systém mučení. K jeho technologii patřily 14–16 hodinové výsledky, při nichž si obviněný nesměl sednout, nebyl mu dopřán žádný odpočinek, v cele musel chodit, až mu nohy otekly, tekla z nich voda, vyšetřující ho ponižovali, jak mohli, uráželi ho (nebo ji, například Marii Švermovou), křičeli na něho, bili ho, až omdlel a upadl na zem, mlátili mu hlavou do zdi, nadávali mu „Jevreji“ nebo „žide smradlavá“ (59). Eugen Lóbl, náměstek ministra zahraničního obchodu, „plných 14 dní byl vyslýchán denně asi 18-20 hodin různými referenty..., během krátkého odpočinku v noci byl pravidelně po 15 minutách buzen, takže byl fyzicky a psychicky zcela vyčerpán a v důsledku toho přistoupil na požadavky vyšetřování“ (331). Cílem bylo člověka „udělat“, (40) to je zlomit, zničit, k smrti unavit tak, aby byl ochoten podelat, cokoliv mu bylo předloženo jako jeho vlastní doznání (64).

Rudolf Slánský nechápal, co se to děje, měl záchvaty zuřivosti a bezmoci, při nichž tloukl hlavou do zdi a vykřikoval svůj odpor (131). Nakonec, zmučen, byl ochoten přiznat i výmysly, jako že byl „agentem mezinárodního židovstva,“ (117) „naprosto však odmítal, aby byl po-

staven do světla sprostého zločince (jako vrah Jana Švermy)“ (132).

Doubek přiznává, že ani on ani jeho spolupracovníci často nevěřili vynuceným doznáním (138, 140, 143-5, 187-8, atd.), sám jmenuje víc než třicet nevinně odsouzených, ale „hlavním argumentem bylo..., že všechno, co se děje, je ve prospěch a v zájmu strany“ (174). Motivací vyšetřovatelů bylo sloužit straně: „Vladimír Kohoutek... neštítící se žádných prostředků, jen aby vyhověl“ (50). Při výsleších došlo k vraždám i sebevraždám (214 a 216). Mělo to prý vše sloužit „vyšším cílům“ a „vyšším zájmům“ (150). Mučitelé přišli z ústřední školy KSČ (171). I když ti hlavní z nich byli odsouzeni k několikaleťtým trestům vězení, odseděli si jen několik měsíců, byli omilostněni a přešli do výnosných zaměstnání.

Jak správně uvedl Koestler ve svém tušeném vylíčení sovětských procesů z druhé půle třicátých let, i v Praze začátkem padesátých let „při přípravě svědků... bylo používáno argumentace, že svým vystoupením mohou pomoci straně“ a „že jejich vystoupení bude ranou západním imperialistům“ (146). Jak vystihl Orwell, Velkému bratrovi šlo o to, aby každý uznal jeho neomezenou moc a miloval ho.

Doubkovo svědectví však jde mnohem dál a hlouběji. Masové zatýkání vlastních lidí, i těch nejvěrnějších a nejvíce osvědčených soudruhů, dlouhé a pečlivé – i když měnící se – sepisování předloh toho, čeho se má dosáhnout dlouhodobým fyzickým a duševním mučením, konečná fáze hotového, mnohokrát prepisovaného skriptu k předvedení v cirkusovém „procesu“, kde údajní viníci odříkávali z paměti předem naučené role, kde i žalobci, „obhájci“ a „soudci“,

jenom museli číst ze sepsaného libreta, nás přesvědčuje o tom, že tu šlo o přímo ďábelský pokus nahradit skutečnost falešnou pseudorealitou.

Tento proces falšování skutečnosti začal ovšem už Leninem, kdy do čela „světové revoluce“, kterou podle Marxe a Engelse měli provést proletáři, dosadil „avantgardu proletariátu“, totiž synky a dcerky aristokratů a bohatých měšťanů, protože dělníci neměli takové mesiášské sny. Trockij ve svých dějinách ruské revoluce se chlubil tím, že do čela průvodu desetitisíců dělníků poslal pár bolševiků s rudým praporem, takže se zdálo, že celý dav kráčí za bolševickou stranou. Oba pak představili svůj pečlivě zorganizovaný převrat v říjnu (listopadu) 1917 za spontánní dělnickou revoluci, i když v ní – v noci – jen gardy milicionářů bez odporu obsadily vládní budovy. Předstírání a podvody byly nedílnou součástí komunistického spiknutí na ovládnutí světa od začátku až do konce. Doubkovo doznání ilustruje vrcholnou fázi této vzpoury proti pravdě a faktům od třicátých do padesátých let. Nešlo jen o sadistický boj proti lidskosti. Byl to absolutní pokus o znetvoření skutečnosti, o vytvoření něčeho daleko zásadnějšího, než čemu se ve věku počítačů říká „virtuální realita“. Komunismu od počátku nešlo o pochopení a využití materialistické reality, ale o uskutečnění falešného jsoucna. Co úsilí a lidí obětovali snaze uskutečnit svou fantasmagorii a pseudoskutečnost!

*Petr Hrubý*

## **Jana Belišová: PHURIKANE GILA, STARODÁVNE RÓMSKE PIESNE, o.s. Žudro, Bratislava 2002**

Málokterý etnomuzikologický počín je završen tak sličným, a zároveň mnohotvarým publikačním výstupem: terénními zápisky s dokumentárními i ilustračními fotografiemi a úvodním textem v romštině a slovenštině o záměrech a metodách výzkumu (150 s.), „sborníkem písní“ – 123 notovými i textovými transkripce, které jsou přeloženy do slovenštiny a angličtiny (119 s.), a ještě CD s terénními nahrávkami 28 písní. To vše navíc ilustrováno a graficky originálně sjednoceno.

A o jaký etnomuzikologický počín vlastně šlo? Jana Belišová, iniciátorka a vůdčí osobnost celé akce, navštívila spolu s týmem spolupracovníků v průběhu necelého roku (srpen 2001 – květen 2002) třicet sedm romských osad východního Slovenska (výběr lokality vysvětluje největší koncentrací Romů) se záměrem nahrát co nejvíc romských písní typu *phurikane gila*, tedy „starodávnych písní“.

Samotná forma publikace není v etnomuzikologii neznámá: připomíná kupříkladu slavnou „etnomuzikologickou epopej“ Ludvíka Kuby Slovanstvo ve svých zpěvech (notové transkripce), kombinované s Cestami za slovanskou písní téhož autora (terénní zápisky, objasňující okolnosti sběru a sdělující pokud možno i něco víc o interpretech). Zatímco Kuba si těžko mohl představit i zvukový záznam (své terénní záznamy pořizoval od 60.let 19.století), Belišová s kolektivem nahrávkami logicky doplnila transkripce. Notové transkripce samotné jsou ovšem – a v pří-